

IKITEISMINIO TYRIMO PRADĖJIMAS: DABARTIS IR PERSPEKTYVA

Doc. dr. Ryšardas Burda

Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Kriminalistikos katedra
Ateities g. 20, 2057 Vilnius
Telefonas 271 45 28
Elektroninis paštas krk@ltu.lt

Pateikta 2003 m. gruodžio 8 d.

Parengta spausdinti 2003 m. gruodžio 29 d.

Recenzavo Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Baudžiamojo proceso katedros docentas dr. Artūras Panomariovas ir Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros ONTT departamento vyr. prokuroras Algimantas Kliunka.

Pagrindinės sąvokos: baudžiamasis procesas, ikiteisminis tyrimas, nusikaltimų tyrimo pradėjimas, tyrėjas, ikiteisminio tyrimo pareigūnas, teismas.

Keywords: Criminal Trial, Pre-Trial Investigation, the Beginning of Crime Investigation, the Inspector, the Inspector of Pre-Trial Investigation, Court.

S a n t r a u k a

Šiame straipsnyje nagrinėjamas baudžiamojo proceso pradžios apibrėžimo klausimas.

2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojo naujas Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Kartu su juo atėjo ne tik naujos, iki tol nacionalinėje baudžiamojo proceso teisėje nevartotos jos sąvokos, bet ir proceso dalyvių santykiai. Įgyvendinti naujajame Kodekse siūlomas nuostatas nėra lengva. Nusikalstamų veikų tyrimo pradžia – tai momentas, kai valstybės įgalios institucijos pradeda vykdyti visuomenės saugumo funkcijas. Mūsų nagrinėjamas baudžiamojo proceso pradėjimo klausimas lieka aktualus ir teisiniu, ir praktiniu normų įgyvendinimo požiūriais.

Straipsnyje autorius lygina ikiteisminio tyrimo pradėjimo instituto raidą, analizuoja dabartį, t. y. praktinį naujai priimtų baudžiamojo proceso nuostatų įgyvendinimą, pateikia konkrečius siūlymus situacijai gerinti.

I ž a n g a

Baudžiamojo proceso normos apibrėžia pagrindinę nusikalstamų veikų ikiteisminio tyrimo organizavimo tvarką. Būtent nuo jos priklauso, kokie bus ikiteisminio tyrimo proceso dalyvių darbo santykiai. Nuo jų priklausys tyrimo veiksmų atlikimo seka, veiksmų logika, taip pat proceso dalyvių – nukentėjusiojo, liudytojo, įtariamojo – teisių užtikrinimas.

Neatsitiktinai baudžiamasis procesas vadinamas procesu, nustatančiu procedūrą, veiksmų seka, nuosekliai ir logiškai nustatyta, paremtą pagrįstais vidiniais priešastiniais ryšiais, numatančią pagrindinius ir svarbiausius tyrėjo, prokuroro ir ikiteisminio tyrimo teisėjo ir kitų dalyvių veiksmus ir jų atlikimo tvarką. Griežta tvarka apsaugo nuo piktnaudžiavimų, ko-

rupcijos ir žmogiškojo faktoriaus (simpatijų, antipatijų, nuotaikos, charakterio ypatybių ir pan.), suteikia saugumo dėl ateities jausmą ir pan.

Tikriausiai tai yra bet kurios šalies įstatymo leidėjo, siekiančio priimti tobulą Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksą (toliau – BPK) [1], tikslas.

Žvelgiant akimis kriminalisto, realizuojančio BPK normas tiriant konkrečius nusikaltimus, „ikūnijančio“ baudžiamojo proceso normas kriminalistinėmis rekomendacijomis ir taktiniais būdais, naudojamas atliekant tiek atskirus ikiteisminio tyrimo veiksmus (proceso prievartos priemonės), tiek organizuojant ikiteisminį tyrimą, nusikalstamų veikų procesinio ikiteisminio tyrimo pradėjimo instituto reglamentavimas sukelia daug klausimų. Apie naujos baudžiamojo proceso kodekso koncepcijos įgyvendinimo pavojus rašėme 2001 metais [2, p. 21–24]. Tai bandysime pagrįsti nagrinėdami ankstesnę ir dabartinę teisinę patirtį, kartu pateiksime konstruktyvių pasiūlymų.

Raida

Neseni mokslininkų teiginiai apie nusikaltimų tyrimo pradžią buvo siejami su strateginiais valstybės kovos su nusikalstamumu tikslais ir baudžiamojo proceso principų įgyvendinimu. „Pagrįstai ir greitai iškėlus baudžiamąją bylą, sėkmingai kovojama su nusikalstamumu, užkertamas jam kelias, stiprinama <...> teisėtvara ir teisėtumas, <...> siekiama apsaugoti <...> piliečių teises ir laisves, kad jos nebūtų pažeistos, nepagrįstai iškeliant jiems baudžiamąsias bylas“ [3, p. 152–153].

Nusikaltimų tyrimo pradžia – tai teisėsaugos institucijų tyrimo veiksmai, nukreipti tyrimo objektų atžvilgiu. „Tiriant nusikaltimą, piliečiams taikomos įvairios prievartos priemonės (iškvietimas apklausai, apklausa, krata, turto apyrašas, patraukimas baudžiamajon atsakomybėn, kardomoji priemonė ir pan.), todėl baudžiamosios bylos iškėlimas yra labai svarbus procesinis veiksmas, jis turi būti gerai apgalvotas ir įformintas, griežtai laikantis įstatymų“ [4, p. 8].

Pagrindas iškelti baudžiamąją bylą buvo nustatyti nusikaltimo požymiai: „Tardytojas privalo iškelti baudžiamąją bylą kiekvienu atveju, kai iškyla aiškūs nusikaltimo požymiai“ [3, p. 73]. Šiems požymiams nustatyti tardytojas arba kvotėjas privalėjo atlikti patikrinamuosius veiksmus: „Tardytojas savo kompetencijos ribose privalo <...> patikrinti gaunamus pareiškimus, pranešimus ir kitokius signalus apie padarytus nusikaltimus ir esant nusikaltimo požymiams iškelti baudžiamąsias bylas“ [5, p. 18].

Naujos ikiteisminio tyrimo koncepcijos pristatymo metu buvo teigiama: „Ikiteisminio tyrimo įstaiga, gavusi informaciją apie nusikaltimą, atlieka neatidėliotinus veiksmus nusikaltimo aplinkybėms ir nusikaltimą padariusiam asmeniui nustatyti bei nedelsdama informuoja prokurorą apie padarytą nusikaltimą, atliekamą tyrimą ir jo rezultatus“ [6, p. 11]. Taigi informacijos apie nusikaltimą gavimas buvo glaudžiai susijęs su galimybėmis atlikti neatidėliotinus tyrimo veiksmus.

Remdamiesi tuo, kad užsienio šalyse, konkrečiai „<...> Vokietijoje nėra baudžiamosios bylos iškėlimo stadijos. Visi reikalingi tyrimo veiksmai atliekami esant paprastam įforminimui <...>“ [7, p. 11], naujo Baudžiamojo proceso kodekso „<...> projekte atsisakoma baudžiamosios bylos iškėlimo kaip procesinio veiksmo ir kaip stadijos. Projekto autorių nuomone, tokia stadija nereikalinga todėl, kad dažnai nuo pat pirmo signalo apie padarytą nusikalstamą veiką gavimo yra būtina atlikti pilnaverčius baudžiamosios bylos tyrimo veiksmus siekiant rasti ir užfiksuoti įrodymus teisminei nagrinėjimui <...>“ [8, p. 11]. Sunku nesutikti su šiais teiginiais, tačiau kaip tai įgyvendinta?

Dabarties analizė

Trumpai Baudžiamojo proceso kodekse nustatytą tyrimo organizavimo tvarką galima išdėstyti taip:

- 1) nustačius nusikalstamą veiką pilietis, juridinio asmens atstovas arba pareigūnas praneša apie įvykį ikiteisminio tyrimo įstaigai;
- 2) ikiteisminio tyrimo įstaigos vadovas arba jo įgaliotas asmuo ant skundo, pareiškimo arba pranešimo deda rezoliuciją pradėti ikiteisminį tyrimą nurodydamas konkretų Baudžiamojo kodekso straipsnį. Ikiteisminį tyrimą gali pradėti ir prokuroras pavesdamas atlikti tyrimą ikiteisminio tyrimo įstaigai, pats atlikdamas tyrimą arba pavesdamas atlikti atskirus ikiteisminio tyrimo veiksmus;
- 3) nuo rezoliucijos užrašymo momento ir įvykio užregistravimo ikiteisminio tyrimo įstaigos pareigūnas, kuriam pavesta atlikti tyrimą, gali atlikti BPK numatytus veiksmus (kai kuriuos iš jų gali atlikti tik prokuroras arba ikiteisminio tyrimo teisėjas).

Šiuos etapus atspindi šie straipsniai ir jų dalys:

166 straipsnis. Ikiteisminio tyrimo pradžia

1. Ikiteisminis tyrimas pradedamas:
 - 1) gavus skundą, pareiškimą ar pranešimą apie nusikalstamą veiką;
 - 2) jei prokuroras ar ikiteisminio tyrimo pareigūnas patys nustato nusikalstamos veikos požymius ir surašo tarnybinį pranešimą.
2. Šio Kodekso nustatytais atvejais ikiteisminis tyrimas pradedamas tik tuo atveju, kai yra nukentėjusiojo skundas.
3. **Sprendimą pradėti ikiteisminį tyrimą priima prokuroras, ikiteisminio tyrimo įstaigos vadovas ar šio įgaliotas asmuo ant pareiškimo, pranešimo ar skundo apie nusikalstamą veiką užrašydami rezoliuciją. Kiekvienas ikiteisminio tyrimo pradžios atvejis užregistruojamas nustatyta tvarka.**
4. Apie pradėtą ikiteisminį tyrimą pranešama skundą, pareiškimą arba pranešimą padavusiam asmeniui.

168 straipsnis. Atsisakymas pradėti ikiteisminį tyrimą

1. Prokuroras ar ikiteisminio tyrimo pareigūnas, gavęs skundą, pareiškimą ar pranešimą, o reikiamais atvejais – ir jų **patikslinimą**, gali atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą tik tuo atveju, kai skunde, pareiškime ar pranešime nurodyti faktai apie padarytą nusikalstamą veiką yra akivaizdžiai neteisingi.

Praktikoje jų įgyvendinimas atrodo taip:

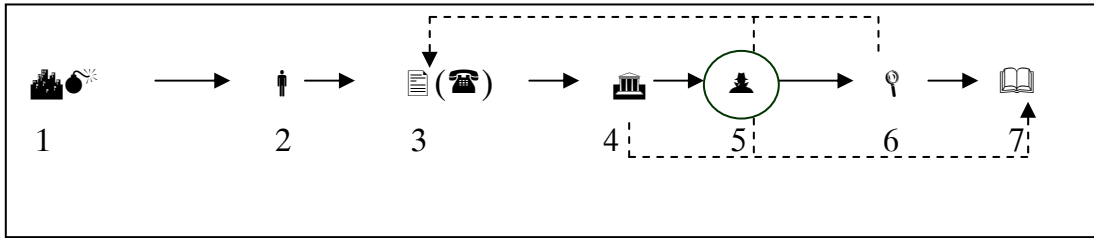
I. Valstybės ikiteisminio tyrimo įstaigoms apie socialinį reiškinį, vadinamą nusikalstama veika, tampa žinoma:

- a) iš asmenų skundų ir pareiškimų;
- b) iš pranešimų, pateiktų dokumentų (patikrinimų, aktų ir pan.);
- c) iš teisėsaugos institucijų pareigūnų nustatytų nusikalstamų veikų požymių;
- d) kitų atvejų (kaltininkui atvykus prisipažinti apie padarytą nusikalstamą veiką).

Duomenys, informacija arba žinios atsispindi tam tikruose rašytiniuose dokumentuose (be abejo, gali būti ir vaizdo, garso ir kitokios laikmenos), iš kurių daryti vienareikšmišką išvadą apie nusikalstamos veikos buvimą negalima. Tam reikia papildomų duomenų apie įvykio aplinkybes, jų pobūdį, taip pat tam tikrų požymių. Esminiai nusikalstamos veikos požymiai nurodyti Baudžiamojo kodekso straipsnio dispozicijoje. Atskiroje normoje minėtų požymių abstrakti forma nesuteikia galimybių nustatyti straipsnyje aprašytos veikos ir tikro įvykio ryšio.

Visų pirma turi būti ne vienas požymis, atsispindintis įvykio pėdsakuose (tiek materialiuose tiek ir idealiuose). Antra, retai visus reikalingus požymius galima nustatyti iškart, tad jiems aptikti ir įvertinti reikia laiko. Trečia, būtina žinoti, kokiais Baudžiamojo proceso kodekso reglamentuotais veiksmais šiuos požymius galima nustatyti ir iširti.

Schemiškai tai atrodytų taip:

Paaiškinimai: 1 – įvykis; 2 – asmuo; 3 – skundas, pareiškimas, pranešimas; 4 – ikiteisminio tyrimo įstaiga; 5 – ikiteisminio tyrimo pareigūnas; 6 – ikiteisminio tyrimo pareigūnas patikslina įvykį; 7 – įvykio kvalifikavimas.

Be abejo, galimi variantai, kai pats ikiteisminio tyrimo įstaigos pareigūnas arba prokuroras nustato nusikalstamos veikos požymius. Tada mūsų pavaizduotoje schemoje nebūtų asmens skundo arba pareiškimo (2 ir 3 schemos pozicijos).

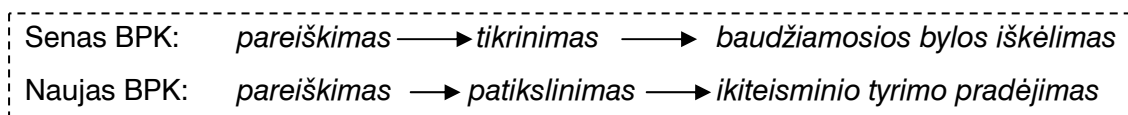
Pareiškimams ir skundams patikrinti sprendžiant ikiteisminio tyrimo pradėjimo klausimą svarbus laikas.

Remiantis dabartiniu BPK skundams ir pareiškimams tikrinti laiko terminas nenustatytas. Gautas pareiškimas arba pranešimas privalo būti tučtuojau užregistruotas (tai iš esmės nėra blogai) ir tik tada galima jį tikrinti. Tačiau tyrėjui kyla kitas klausimas: kokiomis priemonėmis nuo to momento, kai išsprendžiamas ikiteisminio tyrimo pradėjimo klausimas, jis gali, kaip minima LR BPK 168 str., patikslinti gautą skundą arba pareiškimą?

Teisininkai iš baudžiamojo proceso istorijos atsimena baudžiamosios bylos kėlimo stadiją, kuriai buvo numatytas 3 arba 10 dienų terminas ir veiksmai: įvykio vietos apžiūra, paaiškinimai ir pan. Vėliau, Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, senojo 1961 metų Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimai (1994 m., 2001 m.) leido tyrėjams atlikti dar daugiau veiksmų iki baudžiamosios bylos iškėlimo.

Naujas baudžiamojo proceso kodeksas leido atlikti visus veiksmus tik nuo ikiteisminio tyrimo pradžios, tačiau ar nežengėme žingsnio atgal?

Palyginkime:

Kaip matome, pasikeitė sąvokos, o esmė ne. Be to, turėtume pripažinti, kad naujas šios stadijos reglamentavimas apsunkino tyrėjų darbą, nes nenurodė, kokiomis priemonėmis galima patikslinti skundą arba pareiškimą. Pasikeitė tik šios stadijos formalizavimo lygis ir galimybės veikti.

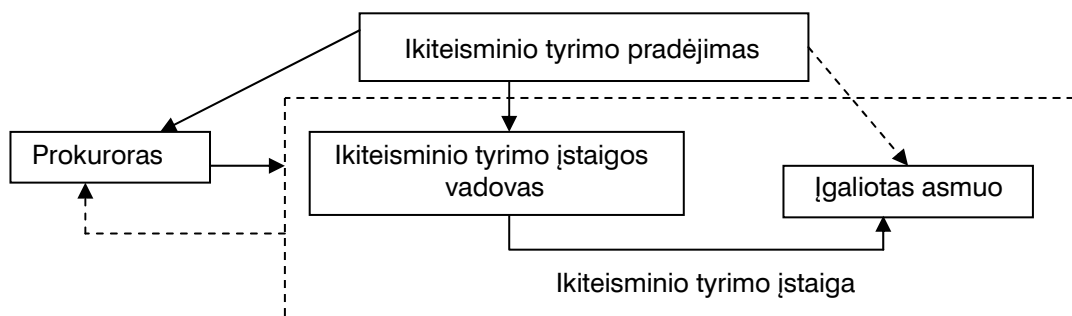
Galima būtų kelti prielaidą, kad nuo pareiškimo gavimo momento iki rezoliucijos pradėti ikiteisminį tyrimą įmanoma atlikti operatyvinius veiksmus, neturinčius analogijos Baudžiamojo proceso kodekse. Tai išplaukia ir iš Generalinės prokuratūros išaiškinimo, kad „<...> ikiteisminio tyrimo metu norint atlikti atskirus, savarankiškus slaptus tyrimo veiksmus <...>, t. y. veiksmus, analogiškus Operatyvinės veiklos įstatymo 10 straipsnyje numatytam techninių priemonių panaudojimui specialiąja tvarka, būtina vadovautis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 158 straipsniu“ [9]. Tačiau operatyvinės veiklos specialistai tikriausiai suabejos mūsų iškelta prielaida ir ras daug argumentų prieš.

Kaip matome, dabartinis procesas nesuteikia tyrėjui nei laiko, nei priemonių, kurias pasitelkęs jis patikslintų skundą arba pareiškimą. Jis reikalauja iškart pradėti ikiteisminį tyrimą.

II. Ikiteisminio tyrimo vadovas arba jo įgaliotas asmuo dėdami rezoliuciją pradėti ikiteisminį tyrimą kvalifikuoja veiką ir nurodo konkretų asmenį, kuriam pavedama atlikti ikiteisminį tyrimą. Apie tai pranešama prokurorui (BPK 171 str.).

Analizuodami ikiteisminio tyrimo įstaigos vadovo arba jo įgalioto asmens veiksmus kečiame klausimus: ar gali ikiteisminio tyrimo įstaigos vadovas arba jo įgaliotas asmuo atlikti tyrimą ir kas jiems tai gali pavesti; ar įmanoma informacijos apie įvykį gavimo stadijoje kvalifikuoti galutinį reiškinį?

A. Sprendimo priėmimas – ne tas pats, kas ikiteisminio tyrimo atlikimas. Mūsų požiūriu, įstaigos vadovas arba jo įgaliotas asmuo negali pats sau nukreipti nurodymą atlikti tyrimą.

Šis tyrimo organizavimo klausimas svarbesnis kitu aspektu: prokuroro galimybė pakeisti ikiteisminio tyrimo pareigūną. Šiuo metu galiojančio Baudžiamojo proceso kodekso normos nenumato prokuroro galimybės kreiptis į ikiteisminio tyrimo įstaigos vadovą pakeisti ikiteisminio tyrimo pareigūną, netinkamai atliekantį nusikalstamos veikos tyrimą.

B. Antro klausimo esmė ta, kad pradiniam reiškinio (įvykio, atsitikimo ir pan.) tyrimo etape pareigūnas privalo apsispręsti, kokią teiseną turės taikyti:

- baudžiamojo proceso;
- civilinio proceso;
- darbo kodekso;
- administracinę ir pan.

Šis pasirinkimas priklauso nuo įvykio vertinimo. Tyrėjas turi kvalifikuoti įvykį ir duoti teisinį įvertinimą: ar tai nusikalstama veika, ar tai administracinis nusižengimas, ar tai civiliniai santykiai, ar tai darbo drausminiai santykiai ir pan. (pvz., statutiniai santykiai). Nuo to priklausys, ar bus pradėtas ikiteisminis tyrimas.

Kriminalistiniu požiūriu ikiteisminio tyrimo pradėjimo etape reikšmingos yra aplinkybės ir aplinka (arba informacijos visuma, arba tyrėjo ir kitų asmenų santykiai), kurioje pradėdamas tyrimas. Jų nėra daug:

- ikiteisminio tyrimo įstaigos (mūsų atveju policijos) pareigūnų įtariamo asmens sulaikymas su įkalčiais įvykio vietoje arba tuoj pat po nusikalstamos veikos padarymo;
- asmens kreipimasis su skundu, pareiškimu arba pranešimu apie įvykius nenustačius ir nesulaikius konkretaus įtariamojo.

Pirma situacija praktikoje sukelia daugiausia problemų viešąją tvarką palaikantiems policijos pareigūnams, nes būtent jiems pirmiems tenka nustatyti, ar padaryta veika yra nusikalstama, ar tai administracinės teisės pažeidimas, ar kitoks įvykis.

Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymo (toliau – PVI) normos reglamentuoja policijos pareigūno bendrąsias teises (PVI 18 str.), teises vykdant nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją (PVI 19 str.), atskleidžiant ir tiriant nusikalstamas veikas (PVI 20

str.). Šios ir kitos teisės gali būti įgyvendintos tiek, kiek neprieštarauja pagrindiniams kodifikuotiems teisės aktams.

Taigi sulaikęs asmenį policijos pareigūnas turi nuspręsti, ką pilietis padarė ir pasirinkti procesą. Baudžiamasis procesas nereglamentuoja asmenų, pagautų nusikaltimo vietoje, statuso leisdamas policininkams elgtis su įtariamu asmeniu (pabrėžkime: *įtariamu asmeniu*, bet ne *įtariamuoju*) pagal jų teisinę sąmonę. Policijos veiklos įstatymas numato policininko teisę sulaikyti įtariamą asmenį, o Baudžiamojo proceso kodeksas neleidžia laikinai sulaikyti įtariamo asmens iki ikiteisminio tyrimo pradžios. Dabartinė Lietuvos teisinė bazė atrodytų taip: 1) kaltininkas su ginklu sulaikomas greta ką tik nužudyto asmens; 2) policininkas paprašo kaltininko šiek tiek palaukti; 3) surašo tarnybinį pranešimą apie išaiškintą nužudymą; 4) tada važiuoja pas ikiteisminio tyrimo įstaigos vadovą gauti rezoliucijos pradėti ikiteisminį tyrimą; 5) surašo pranešimą prokurorui apie pradėtą ikiteisminį tyrimą; 6) grįžta į įvykio vietą pas jo belaukiantį kaltininką, surašo laikino sulaikymo protokolą; 7) tada atlieka asmens kratą, paima ginklą ir atlieka kitus veiksmus. Suprantama, kad taip tyrimas vykti negali, nes tai prieštarauja baudžiamojo proceso ir kriminalistikos nusikaltimų tyrimo organizavimo principams.

Deja, panaši situacija susidaro ir tiriant skundus, pareiškimus arba pranešimus, kai nenustatytas ir nesulaikytas konkretus įtariamasis. Baudžiamojo proceso kodeksas nenumato jokių veiksmų tiriant skundus, pareiškimus arba pranešimus, kol nepradėtas ikiteisminis tyrimas. Matome kol kas vieną skundo, pareiškimo arba pranešimo patikslinimo būdą – ikiteisminio tyrimo pareigūno tarnybinį pranešimą¹, kuriame gali būti išdėstyta informacija, tikslinanti skundą, pareiškimą arba pranešimą (pvz., pokalbio su piliečiais santrauka). Beje, šiuo atveju gali kilti gautų duomenų teisinio vertinimo problema. Pareigūnas sąžiningai išdėsto patikslintas aplinkybes tarnybiniame pranešime, o pilietis vėliau pakeičia savo nuostatą dėl anksčiau minėtų aplinkybių. Kitas atvejis – kai pilietis teisingai aprašo įvykius, o pareigūnas dėl subjektyvių arba objektyvių aplinkybių jas iškraipo surašydamas tarnybinį pranešimą. Ir vienu, ir kitu atveju kyla duomenų vertinimo klausimas.

Analizuodami šias situacijas galime konstatuoti, kad pirminių ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimas siejamas su rezoliucija pradėti ikiteisminį tyrimą. Kaip teisingai rašoma baudžiamojo proceso komentare, rezoliucijos turinys nėra nustatytas [10, p. 421], t. y. jame nereikia rašyti sprendimo priėmimo laiko (val. ir min.), todėl tuo naudojasi tyrėjai atlikdami ikiteisminio tyrimo veiksmus iki rezoliucijos gavimo nenurodydami tų veiksmų atlikimo laiko. Kriminalistiniu požiūriu tai intelektualus dokumentų klastojimas. Kiek tai tęsis, priklausys ne tik nuo įstatymų leidėjo, bet ir nuo šiai situacijai pataisyti teikiamų mokslininkų ir praktikų konstruktyvių pasiūlymų.

Išvados ir pasiūlymai

Taigi pagrindinis straipsnio klausimas: ikiteisminio tyrimo pradėjimas nebūtų užbaigtas, jeigu nenurodytume būdų, kaip spręsti minėtas problemas.

Siūlytume²:

1) Pakeisti LR BPK 166 straipsnio 3 ir 4 dalis ir jas išdėstyti taip:

„166 straipsnis. Ikiteisminio tyrimo pradžia.

1. Ikiteisminis tyrimas pradedamas:

- 1) gavus skundą, pareiškimą arba pranešimą apie nusikalstamą veiką;
- 2) jei prokuroras arba ikiteisminio tyrimo pareigūnas patys nustato nusikalstamos veikos požymius ir surašo tarnybinį pranešimą.

¹ Grįžimas prie piliečių paaiškinimų tikslinant skundus, pareiškimus arba pranešimus būtų didelis ir neteisingas žingsnis atgal.

² Toliau pateikti pasiūlymai yra konceptualaus pobūdžio, todėl būtina turėti omeny, kad šių nuostatų (LR BPK 166, 168 ir 172 str.) pakeitimai gali lemti kitų straipsnių pakeitimus. Mes nepretenduojame į galutinį ir visapusišką šios problemos išsprendimą.

2. Šiame Kodekse nustatytais atvejais ikiteisminis tyrimas pradedamas tik tuo atveju, kai yra nukentėjusiojo skundas.

3. Ikiteisminis tyrimas laikomas pradėtu, kai ikiteisminio įstaigos vadovo įgaliotas ikiteisminio tyrimo pareigūnas arba prokuroras pradėjo bent vieną šiame Kodekse numatytą procesinį veiksma. Kiekvienas ikiteisminio tyrimo pradžios atvejis užregistruojamas nustatyta tvarka.

4. Apie pradėtą ikiteisminį tyrimą ikiteisminio tyrimo pareigūnas praneša prokurorui, pranešama skunda, pareiškimą arba pranešimą padavusiam asmeniui“.

2) LR BPK 168 straipsnį papildyti 2 dalimi ir išdėstyti taip:

„168 straipsnis. Atsisakymas pradėti ikiteisminį tyrimą.

1. Prokuroras arba ikiteisminio tyrimo pareigūnas, gavęs skunda, pareiškimą arba pranešimą, o reikiama atvejais – ir jų patikslinimą, gali atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą tik tuo atveju, kai skunde, pareiškime arba pranešime nurodyti faktai apie padarytą nusikalstamą veika yra akivaizdžiai neteisingi.

2. Skundų, pareiškimų arba pranešimų patikslinimą ikiteisminio tyrimo pareigūnas arba prokuroras atlieka vadovaudamasis Operatyvinės veiklos ir kitais įstatymais“.

3) LR BPK 172 straipsnį papildyti ir išdėstyti taip:

„172 straipsnis. Ikiteisminio tyrimo įstaigų pareigūnų teisės ir pareigos.

1. Ikiteisminio tyrimo įstaigos pareigūnas turi teisę šiame Kodekse nustatyta tvarka pradėti ikiteisminį tyrimą.

2. Ikiteisminio tyrimo įstaigos pareigūnas, atlikdamas ikiteisminį tyrimą, turi teisę atlikti visus šiame Kodekse numatytus veiksmus, išskyrus tuos, kuriuos gali atlikti tik prokuroras arba ikiteisminio tyrimo teisėjas.

3. Ikiteisminio tyrimo įstaigos pareigūnas privalo:

1) vykdyti visus prokuroro nurodymus;

2) prokuroro nustatytu laiku pranešti jam apie ikiteisminio tyrimo eigą“.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Patvirtintas 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. IX–785 // Valstybės žinios. 2002. Nr. 37–1341.
2. Burda R. Diskusiniai naujos ikiteisminio nusikaltimų tyrimo koncepcijos klausimai // Justitia. 2001. Nr. 1.
3. Danisevičius P., Kazlauskas M., Palskys E. Lietuvos Respublikos baudžiamasis procesas. – Vilnius, 1978.
4. Galinaitis V. Parengtinis tyrimas. – Vilnius, 1965.
5. Kazlauskas M. Parengtinis tardymas tarybiniame baudžiamajame procese. – Vilnius, 1976.
6. Goda G., Kuconis P. Nauja ikiteisminio nusikaltimų tyrimo koncepcija // Justitia. 1997. Nr. 4.
7. Goda G. Užsienio šalių baudžiamojo proceso pagrindai. – Vilnius: Saulužė, 1997.
8. Kazlauskas M., Goda G. Naujo baudžiamojo proceso kodekso projektas: kūrimo prielaidos, struktūra, naujovės // Teisės problemos. 1999. Nr. 3.
9. LR generalinės prokuratūros raštas policijos generaliniam komisarui 2003–09–18 Nr. 8–2–1919(01).
10. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras. I–IV dalys (1–220 straipsniai). – Vilnius, 2003.

The Beginning of Pre-Judicial Investigation: the Present and Prospect

Assoc. Prof. Dr. Ryšardas Burda

Law University of Lithuania

Criminal procedure norms establish the main points of organization of crime investigation.

That is a defense (protection) guarantee of procedure from abusing and corruption (in the case of this phenomenon to find out it and investigate), protects from the human factor (sympathies, antipathy, moods, statesmen features of character, etc.).

However, norms of criminal procedure do not feet the developed public relations and complicate to realize criminalistic recommendations and tactical measures.

By present CPC time for check of applications is not established. The received application or the message should be registered immediately and only then it can be checked. However, there is other question: which measures could specify the received application or the message?

The present code has allowed carrying out all actions only after start of pre-trial investigation. However, maybe it is a step back.

As we see, the terms have changed, not essence. Besides we should recognize, that the new regulation of this stage has complicated work of inspector, because it is not specified, which measures are could be taken to specify the application.

As we see, the present process does not give the inspector time, measures that could specify the application of victim. It demands to begin pre-trial investigation immediately.

However this question of the organization of investigation is important in the other aspect; an opportunity of the public prosecutor to replace the official person of pre-trial investigation. Modern criminal procedure does not establish an opportunity of the public prosecutor to address to the head of pre-trial investigation office for replacement of the official person of pre-trial investigation, who carried out crime investigation incorrectly.

The inspector should qualify the social phenomenon and give a legal estimation: this is a crime, or it is administrative offence, or it is civil relations, or it is labor disciplinary relations or this is natural phenomenon. Whether on it the start of crime investigation will depend.

In criminal procedure the situations of disclosing the basic types of crime are not stipulated. It is not a lot of them:

- detention of the suspect with proves on a crime scene or after fulfillment of crime by officials of pre-trial investigation office (in our case – police);*
- applications or messages of citizens about incidents;*
- the crime features that established by the official persons of pre-trial investigation office;*
- the attributes of crime established by the public prosecutor.*

Unfortunately, with little changes, the same situation is created by investigation of applications of citizens. The criminal procedure code does not provide any actions that are carried out during investigation of the applications of citizens, so pre-trial investigation hasn't started yet. In recommendations for registration by the official person of pre-trial investigation are disadvantages of future realization.

I suggest changing the regulation of the beginning of pre-trial investigation.

Pre-trial investigation is considered started if officer who authorized by the head of pre-trial investigation office or the public prosecutor have executed even one remedial action stipulated by this code.

